

Poniżej zamieszczamy dwie równoległe sporządzone glosy do wzbudzającego duże zainteresowanie i istotnego dla polskiego prawa wyroku TSUE z 2025 roku

dr hab. Magdalena Matusiak-Frącczak, prof. UŁ

Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Europejskiego Prawa Konstytucyjnego; adwokat (ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6736-8008>).

Transkrypcja aktów małżeństwa par jedнопłciowych a swoboda przepływu osób – komentarz do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 25.11.2025 r., C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan

Słowa kluczowe: akt małżeństwa, pary jedнопłciowe, swoboda przepływu osób, prawo do poszanowania życia rodzinnego, obywatelstwo Unii Europejskiej

W dniu 25.11.2025 r. TS wydał niezwykle istotny i interesujący wyrok w sprawie C-713/23, Jakub Cupriak-Trojan i Mateusz Trojan przeciwko Wojewodzie Mazowieckiemu¹. Trybunał dokonał w tym wyroku interpretacji zasad odnoszących się do obywatelstwa Unii i swobody przepływu osób, wskazując, że Polska będzie zobowiązana uznać i dokonać transkrypcji aktu małżeństwa jedнопłciowego zawartego w innym państwie członkowskim (Niemcy). Takemu uznaniu nie sprzeciwiają się względy ochrony porządku publicznego i zasady poszanowania tożsamości narodowej, art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r.² ani Protokół (nr 30) w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej do Polski i Zjednoczonego Królestwa³.

1. Wprowadzenie

Państwa członkowskie mają swobodę w zakresie kształtowania prawa rodzinnego. W szczególności dotyczy to warunków, jakie muszą być spełnione, żeby można było zawrzeć małżeństwo. Część państw Unii Europejskiej dopuszcza zawarcie związku małżeńskiego zarówno przez pary heteroseksualne, jak i przez pary homoseksualne. Inne jednak odrzucają możliwość zawierania związków małżeńskich przez pary jedнопłciowe i prawo Unii Europejskiej nie może w tę materię ingerować.

Jednocześnie w ramach Unii Europejskiej podstawową swobodą jest prawo do przemieszczania się po jej terytorium. Powyższe oznaczają, że może dojść do sytuacji, w której para jedнопłciowa, która zawarła związek małżeński w jednym państwie członkowskim, będzie chciała skorzystać ze swobody przepływu osób i przenieść się do państwa członkowskiego, którego prawo nie przewiduje takich małżeństw. Wówczas powstaje pytanie o to, czy państwo przyjmujące powinno uznawać małżeństwa jedнопłciowe zawarte w innym państwie członkowskim

oraz w jakiej formie. Tego zagadnienia dotyczy właśnie komentowany wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, który zostanie w niniejszym opracowaniu poddany szczegółowej analizie. W pierwszej kolejności zostanie pokrótce omówiony ww. wyrok. Następnie rozważania skupią się na zagadnieniu relacji pomiędzy transkrypcją a swobodą przepływu osób, po czym będą odnosiły się do ochrony porządku publicznego i zasady poszanowania tożsamości narodowej oraz art. 18 Konstytucji RP. Wreszcie, choć Trybunał Sprawiedliwości nie odniósł się do tego zagadnienia w komentowanym orzeczeniu, zostaną poczynione uwagi dotyczące protokołu polsko-brytyjskiego.

2. Wyrok TS

Jakub Cupriak-Trojan i Mateusz Trojan to obywatele Polski, którzy zawarli związek małżeński w Niemczech w 2018 r., gdzie mieszkali. Ponieważ chcą oni powrócić na stałe do Polski, złożyli wniosek o transkrypcję niemieckiego aktu małżeństwa w polskim urzędzie stanu cywilnego, co rozpatrzone odmownie w obu instancjach administracyjnych, więc skierowali skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, a następnie skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zarzucali w niej nieuzasadnione ograniczenie ich prawa do swobody przemieszczania się w ramach Unii

1 EU:C:2025:917 – dalej wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan.

2 Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. – dalej Konstytucja RP.

3 Dz.Urz. UE C 326 z 2012 r., s. 313 – dalej protokół polsko-brytyjski.

Europejskiej. Naczelny Sąd Administracyjny miał wątpliwości co do wykładni przywołanych przez skarżących art. 20 ust. 2 lit. a i art. 21 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁴ oraz art. 7 i art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁵, w związku z czym skierował do TS pytania prejudycjalne dotyczące interpretacji tych przepisów.

Trybunał Sprawiedliwości skonkludował, że wskazane przepisy są same w sobie wystarczające i nie muszą być dookreślane przepisami prawa Unii lub prawa krajowego, aby przyznawać jednostkom prawa, na które mogą się one bezpośrednio powoływać, w związku z czym sąd krajowy ma obowiązek zapewnić pełną ochronę prawną przysługującą jednostkom na podstawie tych przepisów i zagwarantować ich pełną skuteczność, co może oznaczać obowiązek odstąpienia od stosowania sprzecznych z nimi przepisów prawa krajowego. Przepisy te należy zaś interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, które ze względu na to, iż prawo tego państwa członkowskiego nie dopuszcza małżeństw osób tej samej płci, nie zezwalają na uznanie małżeństwa legalnie zawartego przez dwóch mających tę samą płć obywateli wspomnianego państwa członkowskiego w trakcie korzystania z przysługującej im swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, w którym rozwinęli oni lub umocnili życie rodzinne, ani na transkrypcję w tym celu aktu małżeństwa do rejestru stanu cywilnego tego pierwszego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy transkrypcja ta jest jedynym przewidzianym przez to państwo środkiem umożliwiającym takie uznanie⁶.

Tym samym na państwie członkowskim, do którego chce przybyć para jedнопłciowa, która zawarła związek małżeński w innym państwie członkowskim, ciąży obowiązek ustanowienia odpowiednich procedur uznania takiego małżeństwa. Zgodnie z art. 21 ust. 1 KPP zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną to zasada ogólna prawa UE i ma charakter bezwzględny. Transkrypcja aktu małżeństwa stanowi w Polsce jedyny przewidziany prawem środek pozwalający na to, aby małżeństwo zawarte w państwie członkowskim innym niż Polska zostało faktycznie uznane przez polskie organy administracyjne. Pary heteroseksualne mogą z transkrypcji korzystać w pełnym zakresie, podczas gdy pary homoseksualne są z niej wykluczone, co stanowi naruszenie zakazu dyskryminacji, tymczasem transkrypcja powinna być stosowana do obu rodzajów związków, bez rozróżnienia⁷. W razie braku takiego uznania i transkrypcji doszlibyśmy bowiem do absurdalnej sytuacji, w której para jedнопłciowa jest rodziną i małżeństwem do granic Polski, a po przekroczeniu granicy przestaje być rodziną i małżeństwem. Polska nie może dalej udawać, że takie małżeństwa zawarte w innych państwach członkowskich UE nie istnieją.

3. Transkrypcja a swoboda przepływu osób

Podstawowym statusem obywateli państw członkowskich UE jest status obywatela Unii Europejskiej (art. 20 ust. 1 TFUE) i przyznaje on obywatelom UE wiele praw, w tym prawo do swobody przepływu osób (art. 20 ust. 2 lit. a i art. 21 ust. 1 TFUE).

Jeżeli obywatel danego państwa członkowskiego skorzystał ze swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, może on powoływać się na związane z tym uprawnienia również wobec państwa członkowskiego, z którego pochodzi. Jednym z takich praw jest uprawnienie do przemieszczania się wraz z członkami swojej rodziny, w tym z małżonkiem⁸. Obowiązek transkrypcji aktu małżeństwa jest logiczną pochodną prawa do swobody przepływu osób, interpretowanego w świetle prawa do poszanowania życia rodzinnego.

Jest to również logiczna konsekwencja wcześniejszego orzecznictwa TSUE. Przykładowo w wyroku TS z 5.06.2018 r., C-673/16, Relu Adrian Coman i in. przeciwko Inspectoratul General pentru Imigrări i Ministerul Afacerilor Interne⁹, chodziło o prawo pobytu małżonka będącego w związku jedнопłciowym w państwie członkowskim, które samo małżeństw jedнопłciowych nie uznaje. Trybunał orzekł, że art. 21 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by właściwe organy państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, odmówiły prawa pobytu rzeczonemu obywatelowi państwa trzeciego z tego powodu, że prawo tego państwa członkowskiego nie przewiduje małżeństwa osób tej samej płci. Tym samym obywatelowi państwa trzeciego, będącego w jedнопłciowym związku małżeńskim z obywatelem Unii, które to małżeństwo zostało legalnie zawarte w jednym z państw członkowskich, przysługuje prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące i nie może być ono obwarowane warunkami bardziej rygorystycznymi niż te przewidziane w art. 7 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29.04.2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG¹⁰, gdyż w przeciwnym wypadku mielibyśmy do czynienia z naruszeniem art. 21 ust. 1 TFUE¹¹. Trybunał wychodzi z założenia, że przyjęcie odwrotnego założenia miałoby negatywny wpływ na swobodę przepływu osób i mogłoby zniechęcać obywateli UE do skorzystania z niej¹². Niektórzy autorzy krytykują takie podejście jako nieuzasadnione i nieudowodnione oraz konstruowane sztucznie, aby można było dochodzić kompetencji Unii i stosowania prawa UE¹³. To podejście jest nieuzasadnione, mówimy bowiem o konkretnych przypadkach ludzi, którzy chcieliby kontynuować relacje rodzinne również po zmianie państwa członkowskiego, w którym zamieszkują. Dla tych osób jest to podstawowa kwestia życiowa, czego mogą nie zauważać osoby będące w związkach heteroseksualnych, gdyż same nie mają takiego problemu i ich prawa są w pełni respektowane bez względu na to, do którego państwa członkowskiego się udadzą.

Trybunał podkreślił, że swoboda przemieszczania się obywateli Unii, którzy skorzystali już z niej, nie może różnić się

8 Wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, pkt 40–43.

9 EU:C:2018:385 – dalej wyrok C-673/16, Coman i in.

10 Dz.Urz. UE L 158, s. 77 – dalej dyrektywa 2004/38.

11 Wyrok C-673/16, Coman i in., pkt 51, 56.

12 Wyrok TS z 11.12.2007 r., C-291/05, Minister voor Vreemdelingenaken en Integratie przeciwko R.N.G. Eind, EU:C:2007:771, pkt 35–36.

13 V. Stehlík, *The CJEU crossing the Rubicon on the same-sex marriages? Commentary on Coman case*, „International and Comparative Law Review” 2018/2(18), s. 89.

4 Wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47 – dalej TFUE.

5 Wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389 – dalej KPP.

6 Wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, pkt 76–77.

7 Wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, pkt 68–72.

w poszczególnych państwach członkowskich w zależności od przepisów prawa krajowego¹⁴, a z taką sytuacją mielibyśmy do czynienia, gdybyśmy przewidywali odmienne skutki w różnych państwach członkowskich w zależności od tego, czy te akurat uznają małżeństwa jednopłciowe, czy też nie. Swoboda przepływu osób, jako prawo wynikające bezpośrednio z Traktatów, powinna być stosowana jednolicie we wszystkich państwach członkowskich.

4. Obowiązek transkrypcji a art. 18 Konstytucji RP, ochrona porządku publicznego i zasada poszanowania tożsamości narodowej

Państwa członkowskie, które sprzeciwiają się uznawaniu małżeństw jednopłciowych również w zakresie swobody przepływu osób, powołują się najczęściej na ochronę porządku publicznego i zasadę poszanowania tożsamości narodowej w powiązaniu z krajowymi przepisami rangi konstytucyjnej, które mają definiować małżeństwo wyłącznie jako związek kobiety i mężczyzny. W przypadku Polski argumentem koronnym w tym zakresie jest odwołanie się do art. 18 Konstytucji RP. Dlatego komentowany wyrok należy przeanalizować również z tej perspektywy.

Ograniczenia swobody przepływu osób niezwiązane z przynależnością państwową wyjątkowo mogą być uzasadnione, jeżeli opierają się na obiektywnych względach interesu ogólnego oraz są proporcjonalne do uzasadnionego celu realizowanego przez prawo krajowe¹⁵. W tym zakresie pojęcie „porządku publicznego” jako wyjątku od zasady swobody przemieszczania się, powinno podlegać interpretacji zawężającej. Może on być przywoływany jedynie w przypadku realnego i wystarczająco poważnego zagrożenia dla jednego z podstawowych interesów społeczeństwa. Zgodnie zaś z art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej¹⁶ Unia szanuje tożsamość narodową państw członkowskich, nierozdzielnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi. Obowiązek uznania związku małżeńskiego zawartego przez parę jednopłciową w jednym z państw członkowskich nie ma żadnego wpływu na instytucję małżeństwa w państwie członkowskim, które takich małżeństw nie uznaje, państwo to bowiem na podstawie tego obowiązku nie jest zobligowane do wprowadzenia w swoim prawie krajowym instytucji małżeństwa osób tej samej płci. Normy dotyczące małżeństwa należą do kompetencji państw członkowskich, a prawo Unii nie może naruszać tej kompetencji. Uznanie małżeństwa zawartego w innym państwie członkowskim dotyczy wyłącznie wykonywania praw, które osoby te wywodzą z prawa unijnego, takich jak prawo do swobody przepływu osób¹⁷.

W wyroku C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, Trybunał dodał, że środek krajowy, który może utrudniać

skorzystanie ze swobody przepływu osób, jest uzasadniony wyłącznie wtedy, gdy jest zgodny z prawami gwarantowanymi w KPP, w szczególności z art. 7 KPP, czyli prawem do poszanowania życia rodzinnego. W tym zakresie TS odwołał się do bogatego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w przedmiocie art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie 4.11.1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2¹⁸ i orzekł, że relacja osób tej samej płci może się mieścić w zakresie pojęcia „życia prywatnego”, jak również pojęcia „życia rodzinnego”. Artykuł 8 EKPC nakłada z kolei na państwa obowiązek ustanowienia ram prawnych umożliwiających prawne uznanie i ochronę par osób tej samej płci, który Polska konsekwentnie narusza¹⁹. Tym samym brak uznania małżeństwa jednopłciowego zawartego w innym państwie członkowskim stoi w sprzeczności z art. 7 KPP²⁰.

Jak już zaznaczono, w przypadku Polski przeciwnicy uznania małżeństw jednopłciowych zawartych w innych państwach członkowskich UE powołują się na art. 18 Konstytucji RP, który ich zdaniem definiuje małżeństwo jako związek wyłącznie kobiety i mężczyzny. Tymczasem przepis ten stanowi jedynie, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny znajduje się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Przepis ten nie stanowi więc definicji, a wskazuje jedynie na objęcie ochroną i opieką małżeństwa zawartego przez pary heteroseksualne. Artykuł 18 Konstytucji RP jest bowiem jedynie deklaracją programową oraz ustala cele i zadania władz publicznych, co wyklucza go jako podstawę prawną dla norm szczegółowych dotyczących ochrony praw człowieka²¹. Sama Konstytucja RP zawiera zaś zasadę niedyskryminacji (art. 32) oraz prawo do poszanowania życia rodzinnego (art. 47), co może oznaczać, że pary homoseksualne są dyskryminowane na podstawie ich orientacji seksualnej, gdyż są traktowane odmiennie niż pary heteroseksualne, zarówno w zakresie odmowy formalizacji ich związków na terenie Polski, jak i uznania ich związków zawartych w innych państwach członkowskich UE²².

Same sądy administracyjne, rozpoznając wcześniejsze sprawy o transkrypcję, zauważyły, że art. 18 Konstytucji RP nie zabrania wprowadzenia w Polsce małżeństw jednopłciowych. Jak wskazały sądy administracyjne, przepis ten nie przesądza o niemożliwości prawnego uregulowania związków osób tej samej płci, podkreśla natomiast szczególną ochronę małżeństwa, ale jako związku kobiety i mężczyzny. Z powyższej zasady konstytucyjnej wynika nie tyle konstytucyjne rozumienie instytucji małżeństwa, ile gwarancja objęcia szczególną ochroną i opieką

18 Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm. – dalej EKPC.

19 Wyroki ETPC: z 12.12.2023 r., sprawy połączone 11454/17, 11810/17, 15273/17, 16898/17, 24231/17, 24351/17, 25891/17, 25904/17, 30128/18 i 30340/18, Przybyszewska i in. przeciwko Polsce, HUDOC; z 19.09.2024 r., sprawy połączone 58828/12, 40795/17, 55306/18, 55321/18 i 45301/19, Formela i in. przeciwko Polsce, HUDOC; z 27.02.2025 r., sprawy połączone 78030/14 i 23669/16, Szypuła i in. przeciwko Polsce, HUDOC; z 24.04.2025 r., 53662/20, Andersen przeciwko Polsce, HUDOC.

20 Wyrok C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, pkt 63–67.

21 Wyroki TK: z 27.01.1999 r., K 1/98, OTK 1999/1, poz. 3; z 10.07.2000 r., SK 21/99, OTK 2000/5, poz. 144; z 11.05.2011 r., SK 11/09, OTK-A 2011/4, poz. 32.

22 T. Litwin, *Instytucja związków partnerskich w świetle przepisów Konstytucji z 1997 roku*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2014/XIII(2), s. 172. E. Łętowska, J. Woleński, *Instytucjonalizacja związków partnerskich a Konstytucja RP z 1997 r.*, „Państwo i Prawo” 2013/6, s. 17–18.

14 Wyrok C-673/16, Coman i in., pkt 39.

15 Wyroki TS: z 22.12.2010 r., C-208/09, Ilonka Sayn-Wittgenstein przeciwko Landeshauptmann von Wien, EU:C:2010:806, pkt 81; z 2.06.2016 r., C-438/14, Nabil Peter Bogendorff von Wolffersdorff przeciwko Standesamt der Stadt Karlsruhe i Zentraler Juristischer Dienst der Stadt Karlsruhe, EU:C:2016:401, pkt 48.

16 Wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13, ze zm. – dalej TUE.

17 Wyroki: C-673/16, Coman i in., pkt 43–45; C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, pkt 47, 58–62.

państwa instytucji małżeństwa, ale tylko w założeniu, że chodzi o związek kobiety i mężczyzny²³. Treść art. 18 Konstytucji RP nie mogłaby stanowić samoistnej przeszkody do dokonania transkrypcji zagranicznego aktu małżeństwa, gdyby w porządku krajowym instytucja małżeństwa jako związku osób tej samej płci była przewidziana.

Jak już wskazano, omawiany przepis Konstytucji RP nie zabrania ustawowego uregulowania związków jedнопłciowych. Obecnie polski prawodawca nie zdecydował się na ustanowienie tego typu rozwiązań. Wpisanie aktu małżeństwa skarżących kasacyjnie do polskiego rejestru stanu cywilnego byłoby nie do pogodzenia z art. 1 § 1 ustawy z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy²⁴. Ta wykładnia zdezaktualizowała się na skutek wyroku C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, w świetle którego organy polskie nie mogą już powoływać się na art. 1 § 1 k.r.o. jako podstawy odmowy transkrypcji, zgodnie bowiem z zasadą prymatu i skutku bezpośredniego, sądy i organy krajowe mają obowiązek niezastosowania sprzecznego z prawem UE prawa krajowego, a w to miejsce powinny bezpośrednio zastosować przepisy prawa UE²⁵.

Odmowa uznania w polskim porządku prawnym małżeństw jedнопłciowych zawartych w innych państwach członkowskich powoduje, że małżeństwa takie stanowią na gruncie prawa polskiego kulejące związki prawne, co oznacza, że są one w pełni skuteczne w niektórych państwach członkowskich, a w innych, jak w Polsce, nie wywołują żadnych efektów lub tylko efekty częściowe²⁶. Zdaniem M. Wojewody, wyrażonym jeszcze przed wydaniem przez Trybunał wyroku C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, zamieszczenie w polskich aktach stanu cywilnego informacji o zawartym w innym państwie członkowskim małżeństwie jedнопłciowym nie powinno być *per se* wykluczone. Powinno być to jednak uczynione nie w drodze transkrypcji, lecz wzmianki dodatkowej lub przypisku²⁷. Pogląd ten zdezaktualizował się w związku z komentowanym wyrokiem TS, który wymaga w takiej sytuacji transkrypcji. Co ciekawe, w prawie

polskim zagraniczne akty stanu cywilnego mają jednocześnie tę samą wartość dowodową, co akty polskie²⁸, więc przed polskimi sądami powszechnymi pary jedнопłciowe mogą skutecznie powoływać się na owe zagraniczne akty stanu cywilnego bez potrzeby ich transkrypcji²⁹.

W tym miejscu powstaje oczywiście pytanie, jakie będą dalsze, pośrednie skutki takiego uznania. Już na gruncie wyroku C-673/16, Coman i in., w doktrynie można było spotkać poglądy, że nawet bez formalnego uznania jedнопłciowego związku małżeńskiego, małżeństwa zawarte zagranicą mogą wywierać skutek nie tylko w zakresie swobody przepływu osób, lecz także takich kwestii, jak adopcja, prawa dziecka, podatki czy ubezpieczenia społeczne³⁰. Inni autorzy byli przeciwnego poglądu i wskazywali, że interpretacja Trybunału ma znaczenie tylko na potrzeby prawa pobytu na okres przekraczający trzy miesiące i dla praw związanych z implementacją praw ekonomicznych mieszczących się w kompetencjach UE, co wyklucza z zakresu stosowania tego wyroku prawa rodzinne i opiekuńcze³¹. W przypadku Polski chodzi tutaj o prawa z zakresu prawa spadkowego³², podatku od spadków i darowizn³³, prawa do renty rodzinnej i renty wdowiej³⁴ czy prawa do zmiany swojego nazwiska na nazwisko małżonka³⁵. W ocenie autorki niniejszego opracowania odmowa przyznania tych praw osobom, które zawarły związek małżeński w innym państwie członkowskim UE, który to związek musi być uznany przez Polskę, będzie stanowiła dalsze naruszenie art. 20 ust. 2 lit. a i art. 21 ust. 1 TFUE interpretowanych w świetle art. 7 i art. 21 KPP. Ze względu na treść wyroku C-713/23, Cupriak-Trojan i Trojan, polskie sądy rodzinne będą miały z jednej strony uprawnienie,

- 23 Pogląd przeciwny, zgodnie z którym małżeństwo w rozumieniu art. 18 Konstytucji RP to może być tylko związek kobiety i mężczyzny, przedstawił chociażby B. Banaszkiewicz – zob. B. Banaszkiewicz, „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny”. O niektórych implikacjach art. 18 Konstytucji RP, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013/3, s. 591–656. Z poglądem tym polemizuje N. Woszczyk, zdaniem której Konstytucja RP powinna podlegać wykładni dynamicznej, ponieważ nie funkcjonuje w próżni, i powinna odpowiadać na zmiany społeczne i wykształcające się nowe potrzeby – zob. N. Woszczyk, *Konstytucja a małżeństwo: studium komparatystyczne na przykładzie Polski i Hiszpanii*, „Studia Iuridica” 2018/76, s. 400–416. Podobnie K. Michałek, *Art. 18 Konstytucji w odniesieniu do możliwości wprowadzenia instytucji małżeństw jedнопłciowych w Polsce*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2023/4(XXIII), s. 64–65.
- 24 Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm. – dalej k.r.o. Zob. wyrok NSA z 6.07.2022 r., II OSK 2376/19, LEX nr 3395450; wyrok WSA w Warszawie z 8.01.2019 r., IV SA/Wa 2618/18, LEX nr 2618194. Chociaż można spotkać też wcześniejsze wyroki, które przeczą temu pogładowi i uznają, że art. 18 Konstytucji RP definiuje w Polsce małżeństwo wyłącznie jako związek kobiety i mężczyzny – zob. wyroki NSA: z 25.10.2016 r., II GSK 866/15, LEX nr 2168889; z 25.02.2020 r., II OSK 1059/18, LEX nr 3022170.
- 25 Wyrok TS z 9.03.1978 r., C-106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato przeciwko Simmenthal SA*, EU:C:1978:49, pkt 24.
- 26 M. Wojewoda, *W zagranicznym małżeństwie jedнопłciowym, czyli... stanu wolnego? Uwagi na temat międzynarodowego uznawania stanu cywilnego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2018/9 (część II), s. 322.
- 27 M. Wojewoda, *Małżeństwa jedнопłciowe i związki partnerskie w polskim Rejestrze Stanu Cywilnego?*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2017/103, s. 143, 146–151.

- 28 Uchwała SN(7) z 20.11.2012 r., III CZP 58/12, OSNC 2013/5, poz. 55.
- 29 M. Wojewoda, *Małżeństwa jedнопłciowe...*, s. 147.
- 30 N.-C. Anitei, *Decision in case C-673/16 Relu Adrian Coman and Others/General Inspectorate for Immigration*, „Jurnalul de Studii Juridice” 2018/1–2, s. 123; J.J. Rijpma, *You Gotta Let Love Move*. ECJ 5 June 2018, Case C-673/16, *Coman, Hamilton, Accept v Inspectoratul General pentru Imigrări*, „European Constitutional Law Review” 2019/15, s. 335. Niektórzy traktowali taki rozwój prawa UE nawet jako zagrożenie, to jest taki rozwój wykładni TSUE, którego należy się obawiać – zob. V. Stehlík, *The CJEU crossing...*, s. 95–98.
- 31 E. Krzysztofik, *Gloss to the Judgement of the Court of Justice of the European Union in Case C 673/16 Relu Adrian Coman, Robert Clabourn Hamilton v. Inspectoratul General pentru Imigrari (Romania)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019/5(51), s. 438.
- 32 Art. 931 i art. 932 ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.), które umieszczają małżonka w pierwszej lub drugiej kategorii spadkobierców ustawowych.
- 33 Art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy z 28.07.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. z 2024 r. poz. 1837 ze zm.), który przewiduje zwolnienie podatkowe dla małżonka, podczas gdy art. 14 ust. 3 pkt 3 i art. 15 ust. 1 tej ustawy traktują osoby w związkach homoseksualnych jak osoby dla siebie obce i obciążone najwyższą stawką podatkową. Naczelny Sąd Administracyjny wykluczył stosowanie przepisów o zwolnieniu podatkowych do innych związków niż małżeństwo, czyli do konkubinatu i związków jedнопłciowych – zob. wyrok NSA z 11.03.2016 r., II FSK 1682/14, LEX nr 2014515.
- 34 Art. 67 ust. 1 pkt 3 i art. 95a ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1749 ze zm.), których obecnie pozbawione są osoby żyjące w konkubinatach i w parach jedнопłciowych – zob. wyrok SA w Warszawie z 17.11.2006 r., III AUa 1007/06, LEX nr 1645668.
- 35 Art. 4 ustawy z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz.U. z 2021 r. poz. 1988). W ocenie sądów administracyjnych bycie w związku jedнопłciowym nie stanowi ważnego powodu w rozumieniu tego przepisu – zob. wyrok NSA z 10.10.2017 r., II OSK 293/16, LEX nr 2419453; wyrok WSA w Łodzi z 21.10.2015 r., III SA/Łd 679/15, LEX nr 1930825.

z drugiej strony obowiązek przeprowadzenia postępowania rozwodowego i orzeczenia rozwodu pary jedнопłciowej w sytuacji, gdyby taka sprawa przed nimi zawisła.

5. Kwestia protokołu polsko-brytyjskiego

Mianem protokołu polsko-brytyjskiego określany jest protokół nr 30 do TUE. Zgodnie z nim KPP nie rozszerza kompetencji TSUE ani żadnego sądu lub trybunału Polski lub Zjednoczonego Królestwa do uznania, że przepisy ustawowe, wykonawcze lub administracyjne, praktyki lub działania administracyjne Polski lub Zjednoczonego Królestwa są niezgodne z podstawowymi prawami, wolnościami i zasadami, które są w niej potwierdzone (art. 1 ust. 1 protokołu polsko-brytyjskiego). W szczególności nic, co zawarte jest w tytule IV KPP, nie tworzy praw, które mogą być dochodzone na drodze sądowej, mających zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa, z wyjątkiem przypadków, gdy Polska lub Zjednoczone Królestwo przewidziały takie prawa w swoim prawie krajowym (art. 1 ust. 2 protokołu polsko-brytyjskiego). Zgodnie zaś z art. 2 protokołu, jeżeli dane postanowienie KPP odnosi się do ustawodawstw i praktyk krajowych, ma ono zastosowanie do Polski lub Zjednoczonego Królestwa wyłącznie w zakresie, w jakim prawa i zasady zawarte w tym postanowieniu są uznane przez ustawodawstwo lub praktyki Polski lub Zjednoczonego Królestwa.

Z tych postanowień przeciwnicy stosowania KPP w Polsce wnioskują, że tak naprawdę w ogóle nie znajduje ona zastosowania na terytorium naszego państwa, a nawet jeżeli ma, to tylko w takim zakresie, jaki ustali sama Polska. Jest to rozumowanie nietrafne. Przede wszystkim KPP wiąże Polskę. Sformułowanie, że protokół polsko-brytyjski „nie rozszerza kompetencji TSUE”, nie oznacza, że KPP wyłącza kompetencje Trybunału w tym obszarze. Na prawa zawarte w KPP będzie się więc można powołać, jeżeli zostały one dookreślone w prawie krajowym i w takim zakresie, w jakim funkcjonują w prawie krajowym³⁶. Tym samym KPP nie definiuje małżeństwa ani nie określa prawa do zawarcia małżeństwa, pozostawia bowiem regulację prawa do zawarcia związku małżeńskiego prawu krajowemu (art. 9 KPP), dlatego sam TS w komentowanym wyroku podkreślił, że prawo UE nie może przecież na Polskę nałożyć obowiązku wprowadzenia małżeństw jedнопłciowych. Jak już jednak zaznaczono, jest to zupełnie coś innego niż obowiązek uznania małżeństw jedнопłciowych zawartych w innych państwach członkowskich w wąskim zakresie na potrzeby skorzystania przez obywateli Unii z prawa do swobody przemieszczania się, ponieważ powyższe nie wchodzi w zakres art. 9 KPP, lecz w zakres art. 7 KPP, który nie wymaga doprecyzowania w prawie krajowym. Jednakże można spotkać się z poglądem, w ocenie autorki nietrafnym, że przepis ten daje prawo TSUE do stosowania prawa do poszanowania życia prywatnego z pominięciem koncepcji małżeństwa obowiązującego w prawie krajowym państw członkowskich³⁷. Przyjęcie takiej interpretacji skutkowałoby tym, że swoboda przepływu osób byłaby uzależniona od treści prawa krajowego.

Sam Trybunał Sprawiedliwości zauważył, że art. 1 ust. 1 protokołu polsko-brytyjskiego potwierdza treść art. 51 KPP dotyczącego jej zakresu stosowania, a nie ma na celu zwolnienia Polski i Zjednoczonego Królestwa z obowiązku przestrzegania postanowień KPP ani uniemożliwienia sądom i trybunałom w tych państwach członkowskich czuwania nad przestrzeganiem tych postanowień³⁸. Z tego względu Trybunał konsekwentnie stosuje postanowienia KPP w sprawach polskich, jak chociażby w wyrokach dotyczących kryzysu praworządności w Polsce³⁹. Tym samym w omawianym zakresie protokół polsko-brytyjski nie wyklucza zastosowania art. 7 i art. 21 KPP oraz interpretowania na ich tle przepisów traktatowych o swobodzie przepływu osób.

6. Podsumowanie

Komentowany wyrok jest ważnym krokiem dla ochrony praw par jedнопłciowych, w szczególności prawa do poszanowania życia prywatnego w odniesieniu do obywateli UE. Trybunał w sposób klarowny i jednoznaczny zadeklarował, że małżeństwa zawarte przez takie pary w jednym państwie członkowskim powinny być uznane w innym państwie członkowskim, również jeżeli państwo to samo nie pozwala na zawieranie małżeństw jedнопłciowych. Ponownie należy podkreślić, że z chwilą przekroczenia granicy z takim państwem para jedнопłciowa nie powinna przestawać być rodziną, a tym groziłoby przyjęcie przez TS interpretacji odmiennej.

W dalszym ciągu jednak państwa członkowskie zachowują prawo do regulowania (lub nie) związków jedнопłciowych w prawie krajowym i prawo Unii nie ingeruje w tym zakresie w prawodawstwo krajowe, co Trybunał wyraźnie podkreślił. Z tego względu z obowiązkiem uznania nie kolidują art. 18 Konstytucji RP, względy ochrony porządku publicznego i zasada poszanowania tożsamości narodowej, ponieważ wyrok nie ingeruje w definicję małżeństwa na gruncie prawa krajowego. Ma on znaczenie jedynie dla realizacji prawa do swobody przepływu osób, co jednak nie wyklucza dalszych konsekwencji i skutków dla par jedнопłciowych, takich jak kwestie prawa spadkowego czy podatkowego.

Należy podkreślić, że przepisy art. 20 ust. 2 lit. a i art. 21 ust. 1 TFUE powinny być interpretowane w świetle art. 7 i art. 21 KPP. Dokonywaniu takiej interpretacji nie stoi na przeszkodzie protokół polsko-brytyjski. Dokument ten nie wyłącza również jurysdykcji TSUE do rozpoznawania tego typu spraw.

Powyższe oznacza, że Polska będzie musiała przedsięwziąć działania, aby wykonać wyrok TS, czyli w pierwszej kolejności będzie musiała dokonywać transkrypcji aktów małżeństw jedнопłciowych zawieranych w innych państwach członkowskich. Polska może jednakże podjąć kroki w celu osłabienia skutków wykładni dokonanej przez Trybunał. Premier Donald Tusk oświadczył bowiem na konferencji prasowej, że „nie jest tak, że Unia Europejska może nam w tej kwestii cokolwiek

36 A. Wyrozska, *Znaczenie prawne zmiany statusu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w Traktacie Lizbońskim oraz Protokołu polsko-brytyjskiego*, „Przegląd Sejmowy” 2008/2(85), s. 33–34.

37 V. Stehlík, *The CJEU crossing...*, s. 94.

38 Wyrok TS z 21.12.2011 r., sprawy połączone C-411/10 i C-493/10, N.S. przeciwko Secretary of State for the Home Department i M.E. i inni przeciwko Refugee Applications Commissioner i Minister for Justice, Equality and Law Reform, EU:C:2011:865, pkt 120.

39 Wyroki TS: z 11.07.2019 r., C-619/18, Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, EU:C:2019:531, pkt 53; z 19.11.2019 r., sprawy połączone C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa i CP i DO przeciwko Sądowi Najwyższemu, EU:C:2019:982, pkt 85.

narzucić⁴⁰. W tym zakresie można wskazać, że już po wyroku C-673/16, Coman i in., Rumunia próbowała w drodze referendum zmienić swoją konstytucję, żeby odmówić uznania skutków zawarcia małżeństwa przez parę jedнопłciową w innym państwie członkowskim UE, ale próba ta była nieskuteczna⁴¹. Można sobie wyobrazić próby podjęcia analogicznych działań w Polsce. Z punktu widzenia prawa UE byłyby one jednak bezskuteczne, ponieważ pierwszeństwo stosowania miałyby tu dalej unijne przepisy o swobodzie przepływu osób. Działanie takie mogłoby być nawet postrzegane jako naruszenie przez Polskę zobowiązań traktatowych, w tym zasady lojalnej współpracy, i skutkować wszczęciem postępowania z art. 258 TFUE.

Abstract

dr hab. Magdalena Matusiak-Frączczak,
professor of the University of Lodz

University of Lodz, Faculty of Law and Administration,
Department of European Constitutional Law, advocate, Poland
(ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6736-8008>).

Transcription of Same-Sex Marriage Certificates and the Freedom of Movement of Persons – Commentary on the Judgment of the Court of Justice of the European Union of 25 November 2025, C-713/23 Cupriak-Trojan, Trojan

Keywords: marriage certificate, same-sex couples, freedom of movement of persons, right to respect for family life, citizenship of the European Union

On 25 November 2025, the CJEU issued a noteworthy judgment in Case C-713/23, Cupriak-Trojan, Trojan v Wojewoda Mazowiecki (Governor of Masovia Province). In this judgment, the CJEU interpreted the principles of EU citizenship and free movement of persons, indicating that Poland will be obliged to recognise and transcribe a certificate of marriage between persons of the same sex concluded in another Member State (Germany). Such recognition is not precluded by considerations of public order and the principle of respect for national identity, Article 18 of the Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997 or Protocol (No 30) on the application of the Charter of Fundamental Rights of the European Union to Poland and to the United Kingdom.

40 Polska Agencja Prasowa, Premier Tusk o wyroku TSUE: nikt niczego w tej sprawie nie będzie nam narzucał, 26.11.2025 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-tusk-o-wyroku-tsue-nikt-niczego-w-tej-sprawie-nie-bedzie-nam-narzucał> (dostęp: 30.11.2025 r.).

41 E. Stoppioni, Une analyse critique de l'arrêt Coman: déconstruction de la consécration de l'obligation de reconnaissance du droit de séjour du conjoint homosexuel, „European Papers” 2019/1(4), s. 385.

Bibliografia/References

- Anitei N.-C., *Decision in case C-673/16 Relu Adrian Coman and Others/General Inspectorate for Immigration*, „Jurnalul de Studii Juridice” 2018/1–2.
- Banaszkiewicz B., „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny”. O niektórych implikacjach art. 18 Konstytucji RP, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2013/3.
- Krzysztofik E., *Gloss to the Judgement of the Court of Justice of the European Union in Case C 673/16 Relu Adrian Coman, Robert Clabourn Hamilton v. Inspectoratul General pentru Imigrari (Romania)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019/5(51).
- Litwin T., *Instytucja związków partnerskich w świetle przepisów Konstytucji z 1997 roku*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2014/XIII(2).
- Łętowska E., Woleński J., *Instytucjonalizacja związków partnerskich a Konstytucja RP z 1997 r.*, „Państwo i Prawo” 2013/6.
- Michalek K., *Art. 18 Konstytucji w odniesieniu do możliwości wprowadzenia instytucji małżeństw jedнопłciowych w Polsce*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2023/4(XXIII).
- Polska Agencja Prasowa, Premier Tusk o wyroku TSUE: nikt niczego w tej sprawie nie będzie nam narzucał, PAP 26.11.2025, <https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-tusk-o-wyroku-tsue-nikt-niczego-w-tej-sprawie-nie-bedzie-nam-narzucał> (dostęp: 30.11.2025 r.).
- Rijpmma J.J., *You Gotta Let Love Move. ECJ 5 June 2018, Case C-673/16, Coman, Hamilton, Accept v Inspectoratul General pentru Imigrări*, „European Constitutional Law Review” 2019/15.
- Stehlík, *The CJEU crossing the Rubicon on the same-sex marriages? Commentary on Coman case*, „International and Comparative Law Review” 2018/2(18).
- Stoppioni E., *Une analyse critique de l'arrêt Coman: déconstruction de la consécration de l'obligation de reconnaissance du droit de séjour du conjoint homosexuel*, „European Papers” 2019/1(4).
- Wojewoda M., *Małżeństwa jedнопłciowe i związki partnerskie w polskim Rejestrze Stanu Cywilnego?*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2017/103.
- Wojewoda M., *W zagranicznym małżeństwie jedнопłciowym, czyli... stanu wolnego? Uwagi na temat międzynarodowego uznawania stanu cywilnego*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2018/9 (część II).
- Woszczyk N., *Konstytucja a małżeństwo: studium komparatystyczne na przykładzie Polski i Hiszpanii*, „Studia Iuridica” 2018/76.
- Wyrozumska A., *Znaczenie prawne zmiany statusu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w Traktacie lizbońskim oraz Protokółu polsko-brytyjskiego*, „Przegląd Sejmowy” 2008/2(85).

REKLAMA

Twój zaufany Partner w ochronie sygnalistów

Wolters Kluwer

Sygnanet

Sygnalista LEX Compliance

To połączenie, w jednej ofercie, eksperckiej wiedzy prawnej marki LEX z bezpiecznym systemem zgłaszania naruszeń Sygnanet.

www.LEX.pl/sygnalista